Martina Burešová

JAK MLUVIT S DĚTMI O PENĚZÍCH

První kroky k finanční gramotnosti pro děti od 3 do 10 let



GRADA®

Martina Burešová

JAK MLUVIT S DĚTMI O PENĚZÍCH

První kroky k finanční gramotnosti pro děti od 3 do 10 let



GRADA®

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy
Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.
Automatizovaná analýza textů nebo dat ve smyslu čl. 4 směrnice 2019/790/EU a použití této knihy k trénování AI jsou **bez souhlasu nositele práv zakázány**.

Ing. Martina Burešová

JAK MLUVIT S DĚTMI O PENĚZÍCH

První kroky k finanční gramotnosti pro děti od 3 do 10 let

Vydala GRADA Publishing, a.s.
U Průhonu 22, Praha 7
tel.: 234 264 401
www.grada.cz
jako svou 10 503. publikaci

Realizace obálky Robert Prokopec
Sazba Robert Prokopec
Odborná redaktorka: Ing. Michaela Průšová
Počet stran 224
První vydání, Praha 2026
Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod a.s.

© GRADA Publishing, a.s., 2026

ISBN 978-80-271-6410-3 (pdf)
ISBN 978-80-271-6026-6 (print)

OBSAH

ÚVOD 11

KAPITOLA 1 – ODKUD SE BEROU PENÍZE 13

ÚVOD PRO RODIČE 13

PROČ NA TOM ZÁLEŽÍ 14

CO SE DĚJE V HLAVĚ DÍTĚTE 14

JAK SE TÉMA PRÁCE OBJEVUJE V BĚŽNÉM ŽIVOTĚ 15

JAK O PRÁCI A PENĚZÍCH MLUVIT 16

ROZDÍLY, KTERÉ DÍTĚ POTŘEBUJE POSTUPNĚ POCHOPIT 19

RODIČ JAKO VZOR 20

NEJČASTĚJŠÍ CHYBY RODIČŮ 21

NEJČASTĚJŠÍ OTÁZKY RODIČŮ 22

HRY A AKTIVITY 23

AKTIVITA 1: HRA NA PROFESE 25

AKTIVITA 2: SKLENICE PRÁCE A POMOCI 27

AKTIVITA 3: KDO VŠECHNO SE PODÍLEL 28

AKTIVITA 4: POMÁHÁM, PROTOŽE CHCI 29

AKTIVITA 5: PRÁCE NAVÍC A ODMĚNA 30

AKTIVITA 6: RODINNÝ DEN PRÁCE 31

ČTENÍ PRO DĚTI 32

ZÁVĚR KAPITOLY 35

KAPITOLA 2 – POTŘEBY A PŘÁNÍ 37

ÚVOD PRO RODIČE 37

PROČ NA TOM ZÁLEŽÍ 38

CO SE DĚJE V HLAVĚ DÍTĚTE 38

JAK SE POTŘEBY A PŘÁNÍ OBJEVUJÍ V BĚŽNÉM ŽIVOTĚ 40
JAK O POTŘEBÁCH A PŘÁNÍCH MLUVIT 40
ROZDÍLY, KTERÉ DÍTĚ POTŘEBUJE POSTUPNĚ POCHOPIT 43
RODIČ JAKO VZOR 44
NEJČASTĚJŠÍ CHYBY RODIČŮ 45
NEJČASTĚJŠÍ OTÁZKY RODIČŮ 46
HRY A AKTIVITY 47
AKTIVITA 1: POTŘEBA NEBO PŘÁNÍ 49
AKTIVITA 2: SEZNAM PŘÁNÍ NA LEDNICI 51
AKTIVITA 3: JEDNA VĚC 52
AKTIVITA 4: PŘÍBĚH S VOLBOU – CO UDĚLÁ HRDINA 53
AKTIVITA 5: JAK SILNÉ JE MOJE PŘÁNÍ? 55
AKTIVITA 6: BEZ ČEHO BY TO DNES NEŠLO 56
ČTENÍ PRO DĚTI 57
ZÁVĚR KAPITOLY 60

KAPITOLA 3 – SPOŘENÍ 61

ÚVOD PRO RODIČE 61
PROČ NA TOM ZÁLEŽÍ 61
CO SE DĚJE V HLAVĚ DÍTĚTE 63
JAK SE SPOŘENÍ OBJEVUJE V BĚŽNÉM ŽIVOTĚ 65
JAK O SPOŘENÍ MLUVIT 66
RODIČ JAKO VZOR 69
NEJČASTĚJŠÍ CHYBY RODIČŮ 70
NEJČASTĚJŠÍ OTÁZKY RODIČŮ 72
HRY A AKTIVITY 73
AKTIVITA 1: SPOŘICÍ POKLAD 75
AKTIVITA 2: SPOŘICÍ TEPLOMĚR 76
AKTIVITA 3: SEZNAM PŘÁNÍ 77
AKTIVITA 4: SPOLEČNÉ RODINNÉ SPOŘENÍ 79
AKTIVITA 5: HRA „UTRATIL BYCH TO ZA...“ 80
AKTIVITA 6: SPOŘICÍ ZÁVOD 82
ČTENÍ PRO DĚTI 83
ZÁVĚR KAPITOLY 87

KAPITOLA 4 – KAPESNÉ 88

ÚVOD PRO RODIČE 88
PROČ NA TOM ZÁLEŽÍ 88
CO SE DĚJE V HLAVĚ DÍTĚTE 89
JAK SE KAPESNÉ PROJEVUJE V BĚŽNÉM ŽIVOTĚ 90
JAK NA KAPESNÉ PRAKTICKY? 90
KDYŽ SE KAPESNÉ POSUNE O KROK DÁL 94
KAPESNÉ A DIGITÁLNÍ SVĚT 97
KAPESNÉ NENÍ ODMĚNA 98
KAPESNÉ A DOMÁCÍ PRÁCE 99
KAPESNÉ A ŠKOLNÍ ZNÁMKY 100
JAK O KAPESNÉM MLUVIT 100
RODIČ JAKO VZOR 102
NEJČASTĚJŠÍ CHYBY RODIČŮ 103
NEJČASTĚJŠÍ OTÁZKY RODIČŮ 104
HRY A AKTIVITY 106
ČTENÍ PRO DĚTI 107
ZÁVĚR KAPITOLY 110

KAPITOLA 5 – NAKUPOVÁNÍ A ROZHODOVÁNÍ 111

ÚVOD PRO RODIČE 111
PROČ NA TOM ZÁLEŽÍ 112
CO SE DĚJE V HLAVĚ DÍTĚTE 112
JAK SE NAKUPOVÁNÍ A ROZHODOVÁNÍ PROJEVUJE V BĚŽNÉM ŽIVOTĚ 113
JAK S DĚTMI O NAKUPOVÁNÍ A ROZHODOVÁNÍ MLUVIT 113
NEJČASTĚJŠÍ CHYBY RODIČŮ 117
NEJČASTĚJŠÍ OTÁZKY RODIČŮ 119
HRY A AKTIVITY 120
AKTIVITA 1: DVĚ VOLBY 122
AKTIVITA 2: SEMAFOR ROZHODOVÁNÍ 123
AKTIVITA 3: ROZPOČET V OBÁLCE NEBO NÁKUPOVÝ ŽETON 125
AKTIVITA 4: TEST „RADOST ZÍTRA“ 126
ČTENÍ PRO DĚTI 128
ZÁVĚR KAPITOLY 131

KAPITOLA 6 – CO VĚCI ZNAMENAJÍ A KOLIK STOJÍ 132

ÚVOD PRO RODIČE 132

PROČ NA TOM ZÁLEŽÍ 133
CO SE DĚJE V HLAVĚ DÍTĚTE 134
JAK SE ROZDÍL MEZI CENOU A HODNOTOU PROJEVUJE V BĚŽNÉM ŽIVOTĚ 135
JAK S DĚTMI O HODNOTĚ, CENĚ A REKLAMĚ MLUVIT 136
RODIČ JAKO VZOR 138
NEJČASTĚJŠÍ CHYBY RODIČŮ 139
NEJČASTĚJŠÍ OTÁZKY RODIČŮ 141
HRY A AKTIVITY 142
AKTIVITA 1: DVĚ HROMÁDKY – RADOST NA DLOUHO × JEN JISKRA 144
AKTIVITA 2: REKLAMNÍ DETEKTIV 146
AKTIVITA 3: DVĚ STEJNÉ VĚCI, JINÁ HODNOTA 147
AKTIVITA 4: SEZNAM PŘÁNÍ S ČASEM 149
AKTIVITA 5: RODINNÉ PRIORITY 151
ČTENÍ PRO DĚTI 152
ZÁVĚR KAPITOLY 156

KAPITOLA 7 – KDYŽ PENÍZE NESTAČÍ 157

ÚVOD PRO RODIČE 157
PROČ NA TOM ZÁLEŽÍ 158
CO SE DĚJE V HLAVĚ DÍTĚTE 158
JAK SE NEDOSTATEK PENĚZ PROJEVUJE V BĚŽNÉM ŽIVOTĚ 159
JAK O NEDOSTATKU PENĚZ MLUVIT 160
RODIČ JAKO VZOR 162
NEJČASTĚJŠÍ CHYBY RODIČŮ 163
NEJČASTĚJŠÍ OTÁZKY RODIČŮ 164
HRY A AKTIVITY 165
AKTIVITA 2: SCÉNKY „CO KDYBY…“ 169
AKTIVITA 3: RODINNÉ JISTOTY 170
ČTENÍ PRO DĚTI 172
ZÁVĚR KAPITOLY 176

KAPITOLA 8 – PENÍZE V ČASE 177

ÚVOD PRO RODIČE 177
PROČ NA TOM ZÁLEŽÍ 177
CO SE DĚJE V HLAVĚ DÍTĚTE 178
JAK SE TÉMA PENĚZ V ČASE OBJEVUJE V BĚŽNÉM ŽIVOTĚ 179

JAK O PENĚZÍCH V ČASE MLUVIT 179
RODIČ JAKO VZOR 181
NEJČASTĚJŠÍ CHYBY RODIČŮ 183
NEJČASTĚJŠÍ OTÁZKY RODIČŮ 184
HRY A AKTIVITY 185
AKTIVITA 1: HRAJEME SI NA BANKU 187
AKTIVITA 2: PENĚŽNÍ SEMÍNKO 189
AKTIVITA 3: STROM ČASU 190
AKTIVITA 4: CO V NAŠÍ RODINĚ TRVÁ DLOUHO 191
AKTIVITA 5: ČASOVÁ KAPSA 192
AKTIVITA 6: CO BUDE, AŽ BUDU VELKÝ 194
ČTENÍ PRO DĚTI 195
ZÁVĚR KAPITOLY 198

KAPITOLA 9 – SDÍLENÍ, DÁVÁNÍ A POMOC 199

ÚVOD 199
PROČ NA TOM ZÁLEŽÍ 200
CO SE DĚJE V HLAVĚ DÍTĚTE 200
JAK SE POMOC A SBÍRKY PROJEVUJÍ V BĚŽNÉM ŽIVOTĚ 201
JAK O POMOCI A SBÍRKÁCH MLUVIT S DĚTMI 201
RODIČ JAKO VZOR 204
NEJČASTĚJŠÍ CHYBY RODIČŮ 205
NEJČASTĚJŠÍ OTÁZKY RODIČŮ 207
HRY A AKTIVITY 208
JAK SI VYBRAT, KTEROU AKTIVITU ZAČÍT 209
AKTIVITA 1: MALÁ ČÁSTKA, VELKÝ CELEK 210
AKTIVITA 2: KAM JDOU PENÍZE 210
AKTIVITA 3: POMOC JINAK NEŽ PENĚZI 211
AKTIVITA 4: POMOC, KTEROU SI VYBÍRÁM 212
ČTENÍ PRO DĚTI 213
ZÁVĚR KAPITOLY 216

ZÁVĚR 217

O AUTORCE 218

ÚVOD

Tuto knihu jsem připravila pro rodiče dětí zhruba ve věku 3 až 10 let. Pro ty, kteří chtějí své děti naučit zacházet s penězi přirozeně, srozumitelně a bez zbytečného tlaku.

Finanční gramotnost nezačíná u tabulek, investic ani složitých pojmů. Začíná doma. V každodenních situacích. V otázkách, které děti kladou. V malých rozhodnutích, která společně děláme.

Možná máte pocit, že o penězích sami nevíte všechno. Možná si nesete zkušenosti z vlastního dětství, kdy se o penězích nemluvilo vůbec, nebo naopak jen ve stresu. Téma peněz je citlivé. Dotýká se jistoty, hodnot, strachu i možností.

Pokud při čtení zjistíte, že jste některé věci dosud dělali jinak, není to důvod k výčitkám. Tato kniha není o dokonalosti. Je o posunu. Každý krok, který uděláte dnes, může být novým začátkem.

Cílem této knihy je dát vám jednoduché a praktické tipy, jak dětem předat základy finanční gramotnosti. Takové základy, které jim pomohou porozumět tomu, odkud peníze přicházejí, jak s nimi zacházet, jak o nich rozhodovat a jak nést důsledky svých voleb.

Každá kapitola je koncipována tak, abyste si jako rodiče mohli nejprve přečíst úvod do tématu. Následují aktivity, které můžete s dětmi vyzkoušet, a příběhy, které jim můžete přečíst nebo o nich společně mluvit. Kniha je určena k opakovanému používání. Nemusíte ji přečíst celou najednou. Můžete se k jednotlivým částem vracet podle toho, co právě řešíte.

Nepotřebujete být odborníkem na finance. Stačí být rodičem, který je ochotný vést otevřený rozhovor a dát dítěti prostor učit se zkušeností.

Základy, které děti získají v tomto věku, si ponesou dál. Ne jako seznam pravidel, ale jako způsob přemýšlení. A právě ten může být jejich největší výhodou.

Kapitola 1

ODKUD SE BEROU PENÍZE

ÚVOD PRO RODIČE

Děti se s penězi setkávají velmi brzy, i když jim ještě nerozumí. Vidí placení kartou, hotovost, bankomat, slyší rozhovory o nákupech a rozhodování. Peníze jsou přirozenou součástí každodenního života rodiny, jejich skutečnému významu ale dítě dlouho nerozumí.

Dítě vnímá, že díky penězům lze získat různé věci, ale nevidí celý proces, který k nim vede, ani práci, čas a úsilí. Peníze tak mohou působit jako samozřejmost, něco, co prostě „je", když je potřeba. Objevují se ve chvíli, kdy si chceme něco koupit, a zase mizí.

Pokud dítěti tyto souvislosti postupně neukazujeme, začne si vytvářet vlastní představy. Peníze pak může vnímat jako něco odděleného od běžného života, od práce rodičů i od hodnoty věcí. Právě tady vzniká prostor pro nepochopení toho, proč se někdy rozhodujeme jinak, než by si přálo, nebo proč některé věci musí počkat.

Tato kapitola je věnovaná úplným základům. Nejde o učení pojmů ani čísel. Jejím cílem je pomoci dítěti pochopit, že peníze nejsou kouzlo ani náhoda,

ale výsledek lidské činnosti. Že souvisejí s prací, úsilím a hodnotou toho, co lidé umějí a nabízejí ostatním.

Budeme si povídat o tom, odkud se peníze berou, proč rodiče chodí do práce a jak spolu souvisí práce, odměna a hodnota.

PROČ NA TOM ZÁLEŽÍ

Skrze peníze se děti velmi brzy učí mnohem hlubší věci. Když dítě začíná chápat, odkud se peníze berou a proč je dospělí mají, netrénuje jen vztah k penězům, ale i základní životní dovednosti, které bude potřebovat po celý život.

Postupně si začíná uvědomovat, že:

- věci nevznikají samy od sebe,
- práce znamená čas, energii a schopnosti,
- každý člověk přispívá svým dílem,
- i ono samo může být užitečné.

Peníze se tak nestávají jen prostředkem k nákupu, ale symbolem výměny lidského úsilí a hodnoty toho, co lidé umějí a nabízejí ostatním.

Představte si pětiletou Aničku, která se ptá, proč musí maminka ráno odcházet do práce. Maminka jí vysvětlí, že v práci pomáhá lidem a že za to dostává peníze, ze kterých pak rodina může koupit jídlo, oblečení a zaplatit bydlení. Pro Aničku je to možná první moment, kdy se propojí dvě věci, které do té doby existovaly odděleně, a to práce rodiče a fungování rodiny.

Učit děti o penězích a práci proto neznamená připravovat je na svět dospělých příliš brzy. Znamená to dávat jim pevný základ, na kterém mohou stavět zdravý vztah k sobě, ke své budoucí práci i k penězům samotným.

CO SE DĚJE V HLAVĚ DÍTĚTE

Vztah k penězům se u dětí netvoří ve chvíli, kdy dostanou první bankovku do ruky. Vzniká mnohem dřív. V tom, co dítě každý den vidí, slyší a zažívá.

Dítě pozoruje, jak se doma mluví o penězích, jak rodiče chodí do práce, jak reagují na placení, rozhodování nebo odmítnutí nákupu.

Pro malé dítě nejsou peníze čísla ani částky. Jsou symbolem. Nesou v sobě emoce jako klid, napětí, radost, ale někdy i nejistotu. Dítě ještě nechápe rozpočty ani souvislosti, ale velmi dobře vnímá atmosféru, která kolem peněz panuje.

Jedním z důležitých momentů v dětském vnímání je pochopení jednoduché vazby:

někdo něco udělá – něco se tím vytvoří – něco se za to vrátí.

Tato souvislost se neobjevuje najednou. Dítě ji skládá postupně z malých střípků. Když vidí, že rodič odchází do práce, když slyší, že díky práci rodina funguje, když zažije, že i jeho vlastní snaha má nějaký výsledek.

Právě tady se rodí první pocit hodnoty úsilí. Ne ve smyslu výkonu, ale ve smyslu: „To, co dělám, má smysl." Dítě nepotřebuje velké úkoly ani odměny. Stačí mu zažít, že jeho zapojení něco mění, že pomohlo a bylo užitečné.

Způsob, jakým dospělí mluví o práci a penězích, se proto pro dítě stává tichým vzorem. Pokud slyší hlavně stížnosti, stres a pocit nátlaku, může si vytvořit obraz práce jako něčeho nepříjemného. Pokud ale vidí, že práce je součástí života, která má smysl, učí se k ní přistupovat s větším klidem.

Pochopení souvislosti mezi prací a penězi tak není pro dítě jen informací. Je to vnitřní zkušenost, která se dotýká pocitu bezpečí, vlastní hodnoty a důvěry ve svět.

JAK SE TÉMA PRÁCE OBJEVUJE V BĚŽNÉM ŽIVOTĚ

Dítě vidí, že rodiče ráno odcházejí a odpoledne se vracejí. Slyší slovo práce, ale dlouho neví, co se za ním skrývá. Vidí placení kartou, hotovost u pokladny, nákup tašek plných jídla. Spojení mezi prací a penězi pro něj ale není samozřejmé.

Právě proto je důležité, aby práce byla viditelná. Dítě nepotřebuje znát název pozice ani detailní popis činností. Potřebuje pochopit základní princip. Že

rodiče někam chodí, něco tam dělají, někomu tím pomáhají, a za to dostávají peníze, díky kterým rodina funguje.

Pomáhají jednoduché věty, které si dítě dokáže představit.

„V práci pomáhám lidem."

„Vyrábím věci, které pak někdo používá."

„Učím děti."

„Starám se o to, aby něco dobře fungovalo."

Stejně důležité je zapojení dítěte do chodu domácnosti. Nejde o placené úkoly, ale o zkušenost, že každý člen rodiny nějak přispívá. Prostírání stolu, zalévání květin nebo úklid hraček nejsou výkonem. Jsou součástí společného fungování. Dítě tak zažívá, že i jeho činnost má smysl.

Přínosné jsou i krátké rozhovory z běžného dne. V obchodě, na cestě domů, při placení. Když rodič pojmenuje, že za věcmi stojí práce různých lidí, propojuje známý svět dítěte s širšími souvislostmi.

A stejně důležité je nechat dítě ptát se. Otázky jako „Proč to stojí tolik?" nebo „Proč si to nekoupíme," nejsou problémem. Jsou příležitostí.

JAK O PRÁCI A PENĚZÍCH MLUVIT

Mluvit s dětmi o práci neznamená vysvětlovat všechno do detailu. Znamená být dostupní pro rozhovor a reagovat pravdivě, klidně a přiměřeně věku. Dítě nepotřebuje znát konkrétní částky ani rodinný rozpočet. Potřebuje pochopit souvislosti.

Jak mluvit s dětmi ve věku 3–5 let

Malé dítě potřebuje konkrétní obrazy. Místo abstraktních pojmů pomáhá popis činnosti.

Můžete říct:

„V práci pomáhám lidem, aby měli to, co potřebují."

„Tatínek opravuje věci, aby dobře fungovaly."

„Za práci lidé dostávají peníze a z těch pak kupujeme jídlo a platíme bydlení."

Když se dítě ptá, proč si něco nemůžeme koupit, může zaznít:

„Teď se rozhodujeme dát peníze na jiné věci."

„Na tohle si peníze našetříme."

„Teď vybíráme něco jiného."

Takové odpovědi učí dítě, že rozhodování je součástí práce s penězi.

Hra může být mostem k pochopení. Můžete navrhnout:

„Na co si dnes zahrajeme? Na doktora, prodavače nebo učitele?"

Dítě si skrze hru osvojuje role a začíná chápat, že práce má mnoho podob a každá z nich má svůj smysl.

Jak mluvit s dětmi ve věku 6–10 let

Starší děti už dokážou chápat širší souvislosti. Zajímají se o to, kdo co dělá, proč mají lidé různá povolání a proč si někdo může dovolit víc než jiný.

Můžete říct:

„Lidé mají různé práce a každá přináší jinou odměnu."

„Některé práce jsou náročnější na čas nebo odpovědnost, a proto jsou jinak ohodnocené."

„Každá práce je důležitá, protože bez ní by něco nefungovalo."

Můžete se ptát:

„Co myslíš, co všechno dělá máma nebo táta v práci?"

„Komu lidé svou prací pomáhají?"

„Jaká práce by tě bavila a proč?"

Když dítě začne přemýšlet o souvislosti mezi prací a penězi, můžete pokračovat otázkami:

„Jak myslíš, že lidé dostávají peníze?"

„Proč mají za různé práce různou odměnu?"

Tyto otázky není potřeba hned celé vysvětlovat. Stačí krátká odpověď a prostor pro další přemýšlení.

Když přijdou citlivé otázky

Děti se přirozeně ptají:

„Proč musíš chodit do práce?“

„Proč si to nekoupíme?“

„Proč nemáme tolik peněz jako někdo jiný?“

Můžete odpovědět:

„Chodím do práce, protože tím pomáhám a starám se o to, aby naše rodina fungovala.“

„Každá rodina má jiné možnosti a rozhoduje se podle svých potřeb.“

Důležité je vyhnout se hodnocení lidí podle výše příjmů. Dítě si z rozhovorů odnáší nejen informace, ale i postoj. Pokud mluvíme s respektem, učí se respektu.

Když dítě odpoví jinak, než čekáme, není potřeba ho opravovat. Mnohem důležitější je reagovat se zájmem:

„To je zajímavé, řekni mi o tom víc.“

„Jak jsi na to přišel?“

Tím dáváme dítěti najevo, že jeho myšlenky mají hodnotu a že přemýšlení je vítané.

Co si dítě z těchto rozhovorů odnáší

Dítě se postupně učí orientovat ve světě plném lákadel. Zjišťuje, že ne všechno, co se třpytí, má pro něj skutečný význam. Učí se naslouchat svým pocitům a zároveň je zkoumat, aby nejednalo jen podle prvního impulzu.

Postupně si vytváří vnitřní kompas. Díky němu dokáže rozlišit cenu od hodnoty, reklamu od reality a vlastní přání od tlaku okolí.

A právě to je dovednost, která mu bude sloužit dlouho po tom, co zapomene na konkrétní hračku.

ROZDÍLY, KTERÉ DÍTĚ POTŘEBUJE POSTUPNĚ POCHOPIT

Dětský svět je zpočátku jednoduchý. Věci prostě jsou, dějí se a fungují. Jak dítě roste, začíná si tento svět třídit a hledat v něm souvislosti. Právě v této fázi je velmi důležité pomáhat mu rozlišovat jemné, ale zásadní rozdíly, které souvisejí s penězi a prací.

Nejde o to, aby dítě znalo definice. Jde o to, aby si postupně vytvářelo vnitřní orientaci, co k čemu patří a proč.

Práce × pomoc

Jedním z prvních rozdílů, které je dobré dítěti ukázat, je rozdíl mezi prací a pomocí.

Pomoc je přirozenou součástí rodinného života. Když dítě uklízí své hračky, prostírá stůl nebo pomáhá vynést odpadky, přispívá k fungování domácnosti. Tyto činnosti nejsou pracovním výkonem, ale součástí společného života.

Práce naopak znamená, že někdo nabízí svůj čas a dovednosti nad rámec běžných povinností a dostává za to odměnu. Tento rozdíl pomáhá dítěti pochopit, proč se za některé činnosti neplatí a proč jindy může přijít odměna.

Odměna × dar

Odměna souvisí s konkrétní činností. Je reakcí na úsilí, které někdo vynaložil. Pomáhá dítěti vidět přímou souvislost mezi tím, co udělalo, a tím, co získalo.

Dar naopak přichází bez podmínky. Je projevem vztahu, radosti nebo lásky. Když dítě pochopí, že dar není odměnou za chování, učí se přijímat i dávat bez pocitu, že musí něco vracet. Toto rozlišení je důležité i pro pocit bezpečí. Dítě ví, že láska a vztahy nejsou závislé na výkonu.

Peníze × věci

Děti často vnímají peníze hlavně skrze věci, které si za ně mohou koupit. Postupně je ale dobré ukazovat, že peníze a věci nejsou totéž.

Peníze jsou prostředkem. Věci jsou výsledkem. Když se dítě učí tuto souvislost chápat, začíná rozumět i tomu, že se peníze mohou používat nejen k nákupu, ale také k odkládání, sdílení nebo pomoci druhým.

Hodnota × cena

Možná nejjemnějším, ale velmi důležitým rozdílem je rozdíl mezi hodnotou a cenou.

Cena je číslo na cenovce. Hodnota vyjadřuje to, co pro nás věc znamená. Některé věci mohou mít vysokou cenu, ale malou osobní hodnotu. A jiné pořídíme téměř zadarmo, a přesto pro nás mají obrovský význam.

Když dítě začne tento rozdíl vnímat, učí se dívat na svět méně povrchně. Učí se, že ne všechno se dá vyjádřit penězi a že skutečná hodnota často souvisí s časem, vztahem a úsilím.

RODIČ JAKO VZOR

Děti se neučí o penězích a práci jen z toho, co jim říkáme. Učí se především z toho, jak žijeme. Sledují naše reakce, slyší naši komunikaci, vnímají emoce, které s prací a penězi spojujeme.

To, jak rodiče mluví o své práci, má na dítě větší vliv než jakékoli vysvětlování. Pokud dítě opakovaně slyší, že práce je jen povinnost, nutné zlo nebo něco, co nás vyčerpává, může si postupně vytvořit představu, že peníze vznikají za cenu nepohody a stresu. Pokud naopak vidí, že práce přináší užitek a umožňuje rodině fungovat, učí se vnímat práci jako přirozenou součást života.

Neznamená to, že bychom měli svou práci idealizovat nebo předstírat, že je vždy radostná. Děti nepotřebují slyšet, že je všechno dokonalé. Potřebují ale cítit, že práce má význam. Že i když je někdy náročná, dává smysl a je zdrojem jistoty.

Stejně důležitý je i vztah rodičů k penězům. Děti velmi citlivě vnímají, zda jsou peníze zdrojem neustálého napětí, hádek nebo obav. Pokud se o penězích mluví jen v souvislosti se strachem a nedostatkem, může si dítě vytvořit pocit, že peníze jsou nebezpečné nebo že o nich není bezpečné mluvit.

Rodič nemusí být dokonalý. Stačí být vzorem. Uvědomovat si, že každá poznámka o práci, každé povzdechnutí nad penězi i každé klidné rozhodnutí dítěti ukazuje, jak se k těmto tématům stavět.

NEJČASTĚJŠÍ CHYBY RODIČŮ

Většina chyb, které rodiče v oblasti peněz a práce dělají, nevzniká ze špatného úmyslu. Vznikají ze snahy dítě ochránit, ulehčit mu život nebo ho motivovat. Přesto mohou mít dlouhodobý dopad na to, jak si dítě vytváří vztah k penězům, práci i vlastní hodnotě.

Mlčení o penězích a práci

Jednou z nejčastějších chyb je o penězích a práci nemluvit vůbec. Rodiče někdy věří, že tím dítě ochrání před starostmi dospělých. Jenže ticho nevytváří bezpečí, vytváří prostor pro domněnky.

Dítě si pak vysvětluje situace po svém. Může mít pocit, že peníze prostě jsou, nebo naopak, že jsou něčím špatným, o čem se nemluví. Přitom stačí jednoduché, klidné věty, které dítěti dají základní orientaci.

Věty o nedostatku a výčitky

Věty typu „na to nemáme peníze“, „peníze nerostou na stromech“ nebo „kdybys věděl, kolik to stojí“ mohou v dítěti vyvolat pocit viny. Mnohem bezpečnější je mluvit o rozhodování a volbách, o tom, že peníze rozdělujeme mezi různé potřeby a někdy je potřeba počkat.

Znehodnocování vlastní práce

Když rodiče opakovaně mluví o své práci jako o něčem, co je nebaví nebo vyčerpává, dítě si tento obraz přebírá. Může pak vnímat práci jako nutné zlo,

které je potřeba přežít, aby byly peníze. I když práce není vždy ideální, je důležité ukazovat, že umožňuje rodině fungovat.

Placení za všechno

Pokud je každý úklid, pomoc nebo běžná povinnost spojena s penězi, dítě se může naučit, že cokoliv udělá, musí být zaplaceno. Tím se stírá rozdíl mezi pomocí, prací a odpovědností. Dítě pak může ztratit přirozenou motivaci pomáhat bez očekávání odměny.

Srovnávání s ostatními

Srovnávání s jinými rodinami, sourozenci nebo spolužáky může v dítěti vytvářet pocit méněcennosti. Věty typu „oni si to můžou dovolit" nebo „podívej se, jak to mají ostatní" odvádějí pozornost od vlastních hodnot a možností rodiny. Dítě se potřebuje učit vnímat svou vlastní realitu, ne se neustále poměřovat.

NEJČASTĚJŠÍ OTÁZKY RODIČŮ

Je na tohle téma dítě ještě moc malé?

Tuto otázku si klade většina rodičů. Ale záleží na způsobu, ne na věku. Malé dítě nepotřebuje rozumět částkám ani pojmům. Potřebuje chápat jednoduché souvislosti, že věci nevznikají samy od sebe a že si lidé navzájem pomáhají prací.

Nebude dítě pořád chtít peníze, když o nich budeme mluvit?

Otevřený a klidný přístup pomáhá dítěti pochopit, že peníze jsou prostředek, ne cíl. Že souvisejí s prací, rozhodováním a hodnotami rodiny.

Co když svoji práci nemám rád/a?

Nemusíte svou práci idealizovat. Důležité je, aby byl z vašich slov cítit smysl a respekt, ne rezignace.

Místo vět typu „Já tu práci nesnáším.“ můžete říct například:

„Některé části práce mě baví víc, jiné míň.“

„Práce mi umožňuje, aby naše rodina fungovala.“

Jak mluvit o penězích, když jich nemáme dost?

Dítě nepotřebuje znát detaily ani se podílet na starostech dospělých. Zároveň ale vnímá, když je doma napětí. Pomáhá mluvit o rozhodování, ne o nedostatku:

„Teď dáváme peníze na důležité věci.“

„Některé věci si dopřejeme jindy.“

Tím dítěti dáváte pocit jistoty, že máte situaci pod kontrolou.

HRY A AKTIVITY

Děti se nejlépe učí skrze vlastní zkušenost. To, co by pouhým vysvětlováním mohlo zůstat abstraktní nebo nezajímavé, se díky hrám a aktivitám proměňuje v něco konkrétního a srozumitelného. Téma práce a peněz se tak nepředává formou „musíš“, ale jako přirozené objevování souvislostí.

Skrze hry a společné činnosti děti postupně zjišťují, že práce znamená pomáhat a být užitečný, že úsilí má svou hodnotu, že odměna nepřichází náhodou a že ne všechno, co děláme, musí být zaplaceno. Tyto zkušenosti si neodnášejí jako poučky, ale jako prožitek.

Každá z aktivit pracuje s jiným typem zkušenosti. Někde dítě něco vytváří, jinde pozoruje, rozhoduje se nebo spolupracuje s ostatními. Není cílem projít všechny aktivity postupně ani je „splnit“. Stačí si vybrat tu, která je dítěti blízká a odpovídá jeho věku i povaze.

Přehled aktivit

Než se pustíte do jednotlivých her podrobně, tady je stručný přehled aktivit, které můžete s dětmi vyzkoušet. Každá z nich ukazuje jinou stránku práce a její hodnoty.

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázku z knihy Jak mluvit s dětmi o penězích**.**
Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.